

Institute for Democracy and Mediation
Instituti për Demokraci dhe Ndërmjetësim

AMERICAN BAR ASSOCIATION

Rule of Law Initiative

PROFESIONET E LIRA DHE ROLI I TYRE NË PARANDALIMIN DHE LUFTËN KUNDËR PASTRIMIT TE PARAVE

PËRGATITUR NGA **PROF. DR. HYSEN CELA**

NËNTOR 2022

SHKURTESAT

PP	Pastrimi i Parave
FT	Financimi i Terrorizmit
PPP/FT	Parandalimi i pastrimit te parave /financimit te terrorizmit
OKB -	Organizata e Kombeve te bashkuara
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
FATF -	The Financial Action Task Force on Money Laundering
MoneyVAL	The Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism

HYRJE

Pastrimi i parave të paligjshme është një proces që synon maskimin e origjinës së tyre, me qëllim që ato të ri-paraqiten si të ardhura të ligjshme dhe të përdoren më tej për të kryer transaksione normale financiare, të shitblerjes dhe të biznesit, njësoj siç përdoren të ardhurat nga veprimtaritë ligjshme të biznesit, të punësimit, etj.

Fenomeni i pastrimit të parave për shkak të pasojave negative në ekonomi, në proceset demokratike, të qeverisjes dhe në mirëqenien sociale, përben sot një shqetësim serioz për shumë vende të botes, jo vetëm për demokracitë e reja dhe në zhvillim, siç është vendi ynë, por edhe për vendet me demokraci të konsoliduar.

Përhapja e gjerë e veprimtarive të krimit të organizuar, siç janë trafikimi i lëndëve narkotike dhe qenieve njerëzore, korrupsioni, evazioni fiskal dhe aktivitete të tjera kriminale, ka kontribuar në krijimin e mjeteve financiare të paligjshme në shumica të atilla, të cilat vetëm pak dekada më parë, as që mund të imagjinoheshin. Kjo ka shtuar ethshëm përpjekjet për “pastrimin” dhe futjen e tyre në rrjedhën e biznesit formal.

Qysh prej viteve '20 të shekullit të kaluar, kur u evidentuan shenjat e para, pastrimi i parave është zgjeruar dhe sofistikuar më tej, çka ka detyruar shumë qeveri në vende të ndryshme të botës të bashkërendojnë përpjekjet e tyre, për të përcaktuar mjetet dhe instrumentet e nevojshme për parandalimin dhe luftën ndaj këtij fenomeni me pasoja negative të njohura por edhe të panjohura.

Për herë të parë çështja e pastrimit të parave u adresua nga Kombet e Bashkuara (OKB) në vitin 1988, në Konventën e Vjenës, për t`u pasuar me ri-adresim edhe në konventa të tjera, të cilat kanë analizuar krimin e organizuar ndërkombëtar, korrupsionin, financimin e terrorizmit dhe çështje të tjera.

Një rol të rëndësishëm në adresimin e parandalimit dhe luftës kundër PP/FT ka sot struktura Task Forcë e Veprimit Financiar (FATF), e cila u krijua si një organizëm ndërqeveritar nga vendet e G7-es, në vitin 1989 në Paris, France.

1. PASTRIMI I PARAVE - PASOJAT NEGATIVE TE FUTJES SE PARAVE TE PALIGJSHME NË RRJEDHËN NORMALE TË BIZNESIT

Të ardhurat e paligjshme mund të vijnë nga një numër aktivitesh kriminale, individuale ose të organizuara, siç janë trafikimet e paligjshme të lëndëve narkotike dhe të qenieve njerëzore, rryshfeti për zyrtarët publikë të korruptuar, evazioni fiskal dhe një gamë e gjerë veprimtarish të tjera joligjore.

Përfshirja e të ardhurave të paligjshme në rrjedhën normale të aktiviteteve të biznesit formal dhe përdorimi i tyre për transaksione të ligjshme, kërkon paraprakisht “pastrimin”, një proces

që synon shkëputjen e tyre nga veprimtaritë kriminale që i kanë krijuar, përmes vendosjes, shtresëzim/copëtimit dhe integritit në sistemin financiar të ligjshëm.

Për të kryer "pastrimin", zotëruesit e parave të paligjshme përdorin çdo mënyrë të mundshme, duke nisur nga rrugët klasike e më pak të sofistikuara, e deri tek transaksionet komplekse dhe mjaft të sofistikuara. Ata shfrytëzojnë për këtë qëllim mundësitë që krijohen nga ekonomia globale, lëvizja e lirë e njerëzve, mallrave dhe mjeteve financiare. Të ardhurat e paligjshme investohen në blerjen e pasurive të paluajshme, të mallrave dhe sendeve të luksit dhe në veprimtari të ndryshme biznesi. Burimet për investimet maskohen me kredi marrje fiktive, me kalimin e pronësisë tek individë të tjerë, të afërt ose të lidhur me zotëruesit e parave të paligjshme, me transaksione biznesi për shitblerje mallrash apo shërbimesh fiktive, me krijimin e bizneseve që synojnë pjesëmarrjen në prokurimet me fonde publike, ku "fitojnë" kontrata të majme përmes korrupsionit të zyrtarëve publikë, etj. Zbulimi nga organet ligjzbatuese i një numri jo të vogël rastesh të investimeve në pasuri të paluajshme me mjete financiare të gjeneruara nga aktivitete kriminale dëshmon se fenomeni është i pranishëm në vendin tonë.

Në ditët e sotme, zotëruesit e parave të paligjshme po tentojnë të përfshihen në një proces shtresëzimi gjithnjë e më kompleks. Largimi i të ardhurave nga burimi i krijimit po realizohet edhe me blerjen e aktiveve virtuale (kriptomonedhave të ndryshme), një treg "atraktiv", po t'kemi parasysh faktin që aktivitet digjital/kriptoalutat ende nuk janë të mirë-rregulluara dhe jo sa duhet të mbikëqyrura.

Por, veprimtaritë e "pastrimit të parave" nuk mund të kryhen pa "trurin" që bën të mundur "mirëmenaxhimin" e procesit dhe garanton maskimin. Përmes presionit, frikësimit, korrupsionit, etj., grupet kriminale synojnë të "blejnë shërbimin" nga punonjësit e administratës publike, nga institucionet financiare dhe nga organizatat e ndryshme të biznesit. Veç kësaj, ata përdorin disa anëtarë të profesionit kontabël me integritet të dyshimte, për të kryer, për llogari të tyre, veprimtari të pastrimit të parave. Për shembull, disa profesionistë kontabël mund të mbajnë në llogaritë të tyre bankare, të ardhura të paligjshme të grupeve të ndryshme kriminale, mund të kryejnë veprime sipas porosisë së këtyre grupeve, apo mund të bëhen palë në marrëveshje që synojnë fshehjen e pronësisë së përfituesve të të ardhurave me burim veprimtaritë e paligjshme dhe kriminale.

Ekziston rreziku që profesionistët kontabël të përdoren edhe si mjete apo instrumente për të lehtësuar pastrimin e parave. Për shembull, profesionistë me integritet të dyshimte, mund të ndihmojnë përfaqësues të grupeve kriminale për krijimin dhe regjistrimin e entiteteve të biznesit me rrezik të lartë të pastrimit të parave. Ata mund të i ndërmjetësojnë përfaqësuesit e grupeve kriminale, duke i referuar më tej tek "këshilltarë" të tjerë biznesi, me integritet të dyshimte, por që duket se janë "me të specializuar" në këtë fushë.

Mundësitë e pastrimit të parave rriten edhe më shumë kur ekonomia performon dukshëm në mënyrë informale, sikurse është rasti i ekonomisë Shqiptare, ku përqindja e tregut informal dhe ekonomisë "gri" vijon ende të jetë shumë e lartë. Kooperimi midis zyrtarëve publikë dhe "pronarëve" të parave të krimit dhe të drogës, të cilët synojnë të shkëmbejnë burimet e tyre me pronësi në biznese, lehtëson pastrimin e parave dhe mundëson "transferimin" e tyre nga grupet kriminale tek zyrtarët publikë të korruptuar.

Pastrimi i parave, është një krim ekonomik me ndikim të madh tek siguria e qytetarëve. Njëlloj si erozioni dëmton mjedisin, pastrimi i parave gërryen shoqërinë, mbjell pasiguri dhe paqëndrueshmëri sociale e politike, të cilat vënë në rrezik prosperitetin dhe zhvillimin. Investimet e parave me burime të paligjshme prishin rrjedhën normale të biznesit, dëmtojnë konkurrencën dhe nxisin pabarazinë.

2. KUADRI RREGULLATOR I LUFTËS KUNDËR PASTRIMIT TE PARAVE DHE FINANCIIMIT TE TERRORIZMIT

Çështja e pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit nuk ka patur gjithmonë vëmendjen, sensibilizimin dhe vlerësimin që ka sot. Për herë të parë, pastrimi i parave u trajtua në Konventën e Vjenës të OKB-së në vitin 1988, ku u analizua trafikimi i paligjshëm i drogave dhe i substancave psikotrope. Krijimi i zyrës së OKB-së për drogën dhe krimin (UNODC)¹, ka inkurajuar shtete të ndryshme në botë për të hartuar politikat e duhura në lidhje me parandalimin dhe luftën kundër pastrimit të parave dhe, ka ndihmuar për monitorimin global të këtij fenomeni.

Një rol të rëndësishëm në çështjet e parandalimit dhe luftës kundër PP/FT aktualisht ka struktura Task Forcë e Veprimit Financiar (FATF)², e krijuar në vitin 1989, në Paris, Francë nga vendet e G7-ës. FATF përfaqëson strukturën globale që harton standardet dhe udhëzimet ndërkombëtare për luftën kundër pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit. Ajo monitoron ecurinë e masave ndaj këtij fenomeni, rishikon standardet dhe rekomandimet si dhe sensibilizon për zbatimin e tyre. Vendet që aderojnë në FATF, janë të detyruara të adoptojnë rekomandimet, të raportojnë dhe të vlerësohen për shkallën e zbatimit të tyre.

FATF ka hartuar 40 rekomandime, të cilat përfaqësojnë standarde të përgjithshme, që duhet të përfshihen në legjislacionet në juridiksione të ndryshme, me qëllim parandalimin e pastrimit të parave dhe shmangien e pasojave negative në ekonomi dhe në proceset demokratike. Rekomandimet e FATF-së, të cilat rishikohen vazhdimisht, në varësi të zhvillimeve dhe formave të ndryshme të pastrimit të parave, janë pranuar gjerësisht si standarde ndërkombëtare për luftën kundër PP/FT.

Në rrugën drejt integritetit në Bashkimin Evropian, vendi ynë ka bërë progres të rëndësishëm, duke hartuar një legjislacion të përshtatshëm dhe ngritur strukturat adekuate institucionale për të adresuar këtë çështje. Duke avancuar në përputhshmërinë me kërkesat e Direktivave të BE-se për luftën kundër PP/FT, dhe në adresimin efektiv të rekomandimeve të FATF-së, kuadri ligjor i vendit tonë ka shënuar përmirësim të vazhdueshëm. Ai përfshin pothuaj të gjitha çështjet e direktivave të BE-së për PPP/FT dhe rekomandimet e FATF-së.

Kuadri ligjor ka përcaktuar entitetet (subjektet), të cilat kanë obligimin të ndërmarrin masat e duhura për parandalimin dhe luftën kundër këtij fenomeni. Krahas bankave dhe institucioneve financiare e jo financiare, të cilat mbikëqyren nga Banka e Shqipërisë (BSH) dhe Autoriteti Mbikëqyrës Financiar (AMF), ky kuadër ka përcaktuar si subjekte edhe një numër entitetesh të tjera të biznesit, siç janë shoqëritë e lojërave të fatit, organizimet ligjore, agjentët e pasurive të paluajtshme, tregtarët e veprave të artit dhe sendeve të çmuara, bizneset jo financiare dhe pothuaj të gjithë kategoritë e profesioneve e lira.

Vlerësimet e Këshillit të Evropës, përmes MoneyVal kanë evidentuar se vendi ynë ka një shkallë

1 United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)

2 FATF - the Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) was established by the G-7 Summit that was held in Paris in 1989.

të kënaqshme të pajtueshmërisë sa i takon aspektit ligjor e rregullator, ndonëse ka tërheqje vëmendje në lidhje me implementimin e masave në praktikë dhe për rolin e institucioneve dhe nevojën për rritjen e efikasitetit të tyre në luftën kundër këtij fenomeni.

Kuadri kombëtar për parandalimin dhe luftën kundër PP/FT (ligji, udhëzimet dhe metodika e rregulloret e tjera të nxjerra nga autoriteti përgjegjës) kanë parashikuar rrugën procedurale që duhet të ndiqet nga subjektet e ligjit. Fokus të veçantë kanë rreziqet që paraqesin disa kategori të klientëve, siç janë personat e ekspozuar politikisht (PEP), klientët jo-rezidentë, trustet dhe organizimet ligjore, OJF-te, klientët nga vende me standarde të ulëta ose me mungesa në kuadrin e nevojshëm në luftën kundër PP/FT, etj.

3. PROFESIONET E LIRA DHE RREZIQET KRYESORE TE PASTRIMIT TE PARAVE.

Për një përmbushje më të mirë të detyrimeve ligjore dhe profesionale, anëtarët e profesionit kontabël, por edhe të profesioneve të tjera, duhet të zbatojnë një qasje që nisat nga identifikimi dhe vlerësimi i rrezikut. Ata duhet të identifikojnë, kuptojnë dhe vlerësojnë rreziqet e pastrimit të parave me të cilat ekspozohen, duhet të njohin klientin, shërbimet dhe juridiksionin e zbatueshëm. Çdo rrezik i identifikuar, vlerësohet sa i takon mundësisë së ndodhjes dhe pasojave negative që sjell.

Kur hyn në një marrëdhënie profesionale me një klient të ri apo ekzistues, një profesionist kontabël duhet të ketë njohuritë dhe zotësitë e duhura për të njohur dhe për të kuptuar tre zonat kryesore të rrezikut të pastrimit të parave që janë rreziku i juridiksionit të klientit; rreziku i klientit; dhe rreziku i shërbimit profesional që i jepet klientit.

- **Rreziku gjeografik ose i juridiksionit**, përfaqëson rrezikun e pastrimit të parave, me të cilin ekspozohet klienti, për shkak të juridiksionit apo vendit nga vjen (në rastin kur klienti është i huaj). Vlerësimi i kësaj kategorie të rrezikut kërkon të mbahet parasysht niveli i perceptimit të korrupsionit në juridiksionin përkatës, të vlerësohet kuadri ligjor dhe rregullator për parandalimin e pastrimit të parave të vendit nga vjen klienti. Rreziku për pastrim parash është i lartë, kur klienti apo personat që e përfaqësojnë atë, vijnë nga vende ku rastet e pastrimit të parave janë të shpeshta, kuadri ligjor është i pamjaftueshëm dhe zbatimi i tij është i dobët.

- **Rreziku i klientit**, përfaqëson rrezikun e përgjithshëm të pastrimit të parave, me të cilin ekspozohet klienti, për shkak të natyrës së veprimtarisë së tij dhe formës së organizimit të biznesit. Profesionisti duhet të ndërtojë profilin e rrezikut të klientit, i cili mund të jetë i lartë, i moderuar ose i ulët. Rreziku që klienti të fshehtë pronësinë dhe përfituesit e vërtetë, me qëllim pastrimin e parave, mund të jetë i madh, në ato raste kur klienti ka strukturë organizimi komplekse apo të pazakontë për madhësinë e tij. Në të gjitha rastet kur vlerësohet se klienti operon në një sektor me rrezik të lartë të pastrimit të parave, profesionisti mund të kalojë nga masa të thjeshta apo mesatare të vigjilencës, në masa më të zgjeruara.

- **Rreziku i shërbimit**, rreziku që disa produkte ose shërbime profesionale ka më shumë të ngjarë të përdoren për pastrim parash. Në çdo rast që jep një shërbim me rrezik të lartë të pastrimit të parave ose, kur ka rrezik që vete profesioniste mund të përfshihet në një vepër penale të lidhur me pastrimin e parave, ai kërkohet të kryejë verifikime shtesë në lidhje me produktin apo shërbimin që jep.

Prandaj, përpara se të ofrojë një shërbim që ndryshon nga shërbimet e tij tradicionale dhe të zakonshme, apo nga produktet ekzistuese, një profesionist kontabël duhet të vlerësojë rreziqet që shërbimi mund të përdoret për pastrimin e parave dhe të reagojë në kohën dhe mënyrën e duhur.

4. DISA NGA MASAT QE ANËTARËT E PROFESIONIT DUHET TE MARRIN PËR PARANDALIMIN DHE LUFTËN NDAJ PP/FT

Në varësi të nivelit të vlerësuar të rrezikut, profesionistët kontabël përcaktojnë tërësinë e procedurave, proceseve, kontrolleve dhe masave që duhet të merren për të zvogëluar rreziqet deri në një nivel të ulët të pranueshëm. Në rolin e “portierit” apo mbrojtësit të sistemit financiar, profesionistët kontabël janë hallka e parë mbrojtëse, pengesa më serioze, që burimet financiare të krijuara nga veprimtaritë kriminale dhe të paligjshme, të mos gjejnë terrenin dhe mundësitë për “t’u pastruar” dhe futur në ekonominë formale.

Roli i anëtarëve të profesionit kontabël dhe profesioneve të tjera që japin shërbime për biznesin, si subjekte të kuadrit rregullator të luftës kundër pastrimit të parave, është mjaft i madh dhe shumë i rëndësishëm. Ai shkon përtej respektimit formal të kërkesave ligjore apo rregullatore të zbatueshme, pasi kontributi i anëtarëve të profesionit nuk mund të thjeshtëzohet me një detyrë pajtueshmërie, d.m.th., vetëm të kujdesit për respektimin formal të disa kërkesave detyruese, që parashikohen në ligjin apo rregullat përkatëse. Profesionistët kontabël duhet të hartojnë rregulla të brendshme për adresimin në kohë dhe në mënyrë efektive të të gjitha çështjeve që lidhen me parandalimin e pastrimit të parave.

Kërkesa kryesore është ushtrimi i vigjilencës së duhur ndaj klientit, njohja e identitetit dhe aktivitetit të biznesit të klientit, për të vlerësuar rrezikun e përfshirjes aktuale ose të ardhshme të tij në pastrim të parave me burim veprat kriminale.

Gjithashtu, ai duhet të vlerësojë edhe rrezikun që klienti mund të synojë të përfshijë profesionistin në pastrimin e parave, për shembull, duke i kërkuar atij të ndihmojë në disa nga hallkat e procesit. Kjo kërkesë bëhet edhe më e fortë kur klientët, ose përfaqësuesit e tyre, janë persona të ekspozuar politikisht (PEP), d.m.th., individë, të cilëve ju janë besuar funksione të rëndësishme publike, si për shembull, politikanët ose drejtuesit e organeve të administratës qendrore e vendore, drejtuesit e organizatave të tjera shtetërore, etj. Në këto raste, profesionistëve kontabël ju kërkohet të tregojnë kujdes shtesë, si për individët e ekspozuar, ashtu edhe për anëtarët e familjeve të tyre, për shkak të rrezikut të pastrimit të parave që vijnë nga korrupsioni.

Profesionistët kontabël kanë detyrimin ligjor të raportojnë aktivitetet e dyshimta të pastrimit të parave tek autoriteti përgjegjës (Njësia e Inteligjencës Financiare – FIU, ose DPPP).

5. KONKLUZIONE/PËRFUNDIME

Sipas raportit më të fundit të MoneyVal të Majit 2022 (3rd Enhanced Follow-up Report) Shqipëria duket se ka përmirësuar masat në luftën kundër pastrimit e parave dhe financimin e terrorizmit, duke demonstruar në këtë mënyrë përparim të mirë në nivelin e përputhjes me standardet e FATF-së.

Por, siç theksohet në raport, vendi ynë mbetet *“pjesërisht në përputhje” me disa rekomandime, siç janë ato për teknologjitë e reja; transparencën dhe pronaret përfitues të marrëveshjeve ligjore dhe mbikëqyrjen e bizneseve dhe profesioneve jo-financiare”*.

Megjithatë, duke patur parasysh veçanërisht aspektin e zbatimit në praktikë të kërkesave ligjore e rregullatore, i cili duhet thënë nuk është në të njëjtin hap me ndryshimet ligjore, vendi ynë mbetet nën mbikëqyrje të zgjeruar nga MoneyVal dhe pritet të raportojë përsëri mbi përparimin për të forcuar zbatimin e masave të PPP/FT brenda një afati kohor prej dy vitesh.

Pastrimi i parave është një proces që deformat aktivitetin normal të biznesit, dëmton konkurrencën dhe kontribuon negativisht në një zhvillim ekonomik të qëndrueshëm të vendit. Në funksion të krijimit të burimeve financiare të paligjshme, grupet kriminale përdorin të gjithë mundësitë për të përfituar, duke dëmtuar strukturën sociale të shoqërisë.

Në këto kushte, krahas përmirësimeve me natyrë ligjore e rregullatore në aspektin formal por edhe të implementimit, rëndësi të madhe merr ndërgjegjësimi i gjerë publik dhe përfshirja e shumë aktoreve dhe faktorëve. Prandaj edukimi dhe ndërgjegjësimi për pasojat negative është kundër reagimi me efikas ndaj fenomenit.

Profesioni kontabël, por edhe profesionet e tjera, duke qenë subjekte të kuadrit rregullator në luftën kundër PP/FT kërkohet të ketë një qasje sa më etike në veprimtarinë e tyre. Për realizimin e misionit bazë, mbrojtjen e interesit publik, anëtarët e profesionit kontabël, sikurse përcaktohet në Kodin e Etikës IESBA të IFAC-ut, kërkohet të kryejnë shërbime profesionale cilësore, me kompetencën e kërkuar, me integritet, objektivitet dhe pavarësi e paanshmëri. Në këtë mënyrë ata kontribuojnë për sigurinë e shoqërisë dhe veçanërisht, për qëndrueshmërinë e saj sociale, pa të cilën, asnjë arritje e deritanishme nuk mund të mbrohet dhe asnjë arritje e mëtejshme e nesërme, nuk do të mund të garantohet.

Pavarësisht, detyrimeve që kanë subjektet e kuadrit rregullator të luftës kundër pastrimit të parave e financimit të terrorizmit, rëndësi të dorës së parë merr rritja e sensibilizimit dhe ndërgjegjësimi i gjerë, duke përfshirë shoqërinë civile, median dhe publikun. Gjithashtu, analizat e pasojave negative aktuale dhe të ardhshme dhe raportet e investigimeve të pavarura të aktiviteteve kriminale dhe aferave korruptive, duhet të kontribuojnë për përmirësimin e klimës së zbatimit të ligjit.

Institute for Democracy and Mediation
Instituti për Demokraci dhe Ndërmjetësim

Instituti për Demokraci dhe Ndërmjetësim — IDM është një organizatë jo- qeveritare, e themeluar në nëntor të vitit 1999, që ka në fokus të veprimtarisë së vet qeverisjen pjesëmarrëse dhe institucionet demokratike, procesin e integritimit në Bashkimin Evropian, zhvillimin e shoqërisë civile, bashkëpunimin rajonal dhe çështjet e sigurisë. Ne synojmë konsolidimin e zhvillimeve në këto fusha nëpërmjet hulumtimit të pavarur, rritjes së kapaciteteve dhe ndërveprimeve efikase përmes spektrit të gjerë të aktorëve në shoqëri.

Shënim: *Pikëpamjet dhe përfundimet që jepen në këtë botim nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e American Bar Association - Rule of Law Initiative (ABA ROLI).*